**Lausunto**
VATT/237/07.01/2019

16.10.2019

Eduskunta
ympäristövaliokunta

YmV@eduskunta.fi

Lausunto Ympäristövaliokunnalle (keskiviikko 16.10. klo 9.30)

**Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020**

**Teema: Ilmastotoimet**

**Yleisiä huomioita**

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siirtymä vähähiiliseen yhteiskuntaan nousevat esiin laajasti budjetin eri hallinonaloja koskevissa yleisperusteluissa. Budjetti kohdistaa ilmastonmuutoksen hillintään kannustavaa rahoitusta erityisesti liikenteeseen, energiatehokkuuteen ja maankäyttösektorille.

Hallituksen hiilineutraalistavoite edellyttäisi energiantuotannon irtautumista fossiilisista polttoaineista, liikenteen päästöjen merkittävää laskua sekä maatalouteen ja maankäyttöön liittyvien ilmastopäästöjen vähentämistä. Energiantuotannossa 15 vuotta on lyhyt aika, sillä laitosinvestoinnit ovat suuria ja pitkäikäisiä. Myös liikenteen ja maatalouden päästöjen osalta tärkeässä roolissa ovat kestokulutushyödykkeisiin ja rakennuksiin liittyvät valinnat. Siksi hiilineutraaliustavoite vaatisi määrätietoisia toimia ohjaamaan investointeja tavoitteen mukaiselle polulle.

Vaikuttavuudeltaan merkittäviä, investointeja ohjaavia toimia olisivat turpeen ja yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon verotukien poistaminen sekä teollisuuden ja maatalouden energiaverojen palautusten poistaminen fossiilisten polttoaineiden osalta. Vaikuttavuudeltaan merkittävät toimet jäävät talousarvioesityksessä kuitenkin puuttumaan.

**Sektorikohtaisia huomioita**

<u>Energiaverotus</u>

Energiaintensiivisen teollisuuden energiaveron palautusjärjestelmä poistettaisiin yleisperustelujen mukaan vuodesta 2022. Samalla alennettaisiin veroluokan II sähköveroa budjettineutraalisti. Tämä muutos energiaverotuksessa olisi perustelu sekä ilmastotavoitteen että markkinoiden toiminnan ja verotuksen ennakoitavuuden näkökulmasta. Teollisuuden energiaverojen palautuksista noin 60-70 miljoonaa euroa vuodessa kohdentuu fossiilisille polttoaineille. Suuret teollisuusyritykset saavat maksamistaan hiilidioksidiveroista takaisin keskimäärin 70 prosenttia ja suurimmillaan 80

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS VATT
VATT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH
PL/PO BOX 1279 (Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki, FINLAND
PUH./TEL. +358 295 519 400 www.vatt.fi

prosenttia, mikä heikentää hiilidioksidiveron ohjausvaikutusta ja säätelyn kustannustehokkuutta. Energiaverot koskevat teollisuuden omaa sähkön- ja lämmöntuotantoa, eivät prosesseissa käytettyjä polttoaineita. Energiaverojen palautusten poistaminen yhdistettynä sähköveron alentamiseen kannustaisi teollisuutta lisäämään päästöttömästi tuotetun sähkön osuutta energiankulutuksessaan. Sähköveroa alentamalla teollisuuden kannattavan toiminnan edellytykset kokonaisuudessaan voitaisiin säilyttää nykyisellä tasollaan. Samalla verojärjestelmän ennakoitavuus paranisi ja järjestelmä kohtelisi suuria ja pieniä vientiyrityksiä samalla tavalla.

Hallituksen hiilineutraaliustavoitteen kannalta olisi mallinnusten perusteella välttämätöntä luopua turpeen veroedusta. Vuoden 2020 talousarvioesityksessä ei kuitenkaan ole muutoksia lämmöntuotannon polttoaineiden verotuksessa. Turvetta verotetaan huomattavasti kevyemmin kuin sähköä – energiasisältöön suhteutettuna sähkövero veroluokassa I on lähes kymmenkertainen ja veroluokassa II yli kaksinkertainen turpeen energiaveroon nähden.

Budjetti osoittaa 90 miljoonaa euroa kivihiilen käyttöä korvaavien investointien tukemiseen. Tämä lisämääräraha tukisi hallituksen ilmastotavoitteita, mikäli se kohdennettaisiin uusien teknologioiden käyttöönottoon kaupunkien lämmöntuotannossa, ei biomassan polttamiseen perustuviin teknologioihin. Kaukolämpöä voidaan tuottaa teollisen mittakaavan lämpöpumpuilla ja maalämpöratkaisuilla. Nämä ratkaisut tarvitsisivat tuekseen myös energiaverotuksen uudistamista siten, että sähköön perustuvien kaukolämpöratkaisujen sähköveroa alennettaisiin ja turpeen veroetu poistettaisiin.

Liikennepolttoaineiden nimellisiin veroihin esitetään korotusta, joka säilyttäisi verotuksen reaalisen tason ja ohjausvaikutuksen yli hallituskauden. Ohjausvaikutus ei siis ole tehostumassa nykyisestä.

Biokaasu, kiinteistökohtainen lämmitys ja energiatehokkuus

Talousarvioesitys osoittaa varoja biokaasun edistämiseen sekä kannustamaan kiinteistöjä siirtymään öljystä muihin lämmitysmuotoihin. Toimenpiteet ovat suunnaltaan hallituksen ilmastotavoitteiden mukaisia. Summat ovat kuitenkin pieniä (biokaasuohjelma 10 miljoonaa euroa 2020-2021, maatalouden biokaasu- ja lannankäsittelyinvestoinnit yhteensä 7,5 miljoonaan euroa 2020-2021 sekä energiaremontit 10 miljoonaa euroa) eikä toimien vaikuttavuudesta ole tietoa.

Liikenne

Liikenteen päästöjen vähentämistä voidaan edistää polttoaineverotuksen sekä auto- ja ajoneuvoverotuksen kautta, sähköautojen hankintaa ja latausverkoston rakentamista tukemalla, sekä puhtaiden liikkumismuotojen (kävely, pyöräily) ja julkisen liikenteen edistämisen kautta.

Talousarvioesitys sisältää toimia, jotka ovat suunnaltaan hallituksen ilmastotavoitteiden mukaisia ja rakenteeltaan tutkimustietoon perustuvien suositusten mukaisia. Henkilöautoliikenteen sähköistymistä voidaan kansainvälisten kokemusten mukaan edistää parhaiten tukemalla sekä latausinfran rakentamista että sähköautojen hankintaa. Julkisen liikenteen osalta joukkoliikenteen saavutettavuus, matka-aika ja mukavuus ovat tärkeitä, kun tehdään valintoja julkisen liikenteen ja oman auton käytön välillä.

Sähköautojen latausinfraan rakentamistuen jatkamiseen ja korottamiseen varattua summaa, 4 miljoonaa euroa vuosittain 2020-2021, voi kuitenkin pitää hallituksen ilmastotavoitteisiin nähden vaatimattomana, semminkin kuin polttoaineverotukseen ei ole tulossa reaalista muutosta eikä auto- ja ajoneuvoveroihin olennaisia muutoksia.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tuet

Tutkimustiedon mukaan talouskasvu ja ilmastotoimet voidaan sovittaa parhaiten yhteen siten, että panostetaan osaamisen kehittämiseen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen. Näin voidaan edistää siirtymää vähähiiliseen yhteiskuntaan. Talousarvioesityksen lisäpanostukset Business Finlandin avustusvaltuuksiin, korkeakoulujen resurssien varmistamiseen sekä kiertotalouden innovaatio- ja investointitukeen ovat myönteisiä toimia myös ilmastotavoitteiden näkökulmasta.

Anni Huhtala
ylijohtaja

Marita Laukkanen
johtava tutkija, tutkimusohjaaja